viduryje - XVI a. pradžioje akmenimis grįstas kiemo paviršius. Virš šio grindinio atkastas suardytas dar vienas akmenų grindinys, priklausęs jau arsenalui.

1983 m. kasant prie R arsenalo kampo (ištirtas apie 100 m^2 plotas), prie gatvės buvo aptikta lygiagrečiai Vilnios einanti mūro siena. Ji - 2,05 m storio, apie 2,5 m aukščio, mūryta iš gelsvų ir rausvų 30,5x16x8 bei 29x14,5x7,7 cm dydžio lygių ir su išilginėmis braukomis plytų bei eilėmis dėtų akmenų. Mūras rištas rusvai balkšvu kalkių skiediniu. Pagrinde, skersai kas 30-32 cm padėti 28-30 cm storio, apie 45 cm išsikišę į išorę rąstai. Ant rąstų, išilgai sienos, buvo uždėtas į skersiniuose iškirstus lizdus įleistas rąstas. Ši siena taip pat priklausė Žemutinės pilies gynybinei sistemai, greičiausiai datuojamai XV a. pradžia.

Prie arsenalo PR galo, tarp jo ir Gedimino pilies kalno buvo aptikta 24 m ilgio PV-ŠR kryptimi ir apie 6,2 m pločio vienaaukštės patalpos apatinė dalis. Patalpa glaudėsi prie arsenalo galo, buvo vienaaukštė, turėjo apvalius skliautus. Iš arsenalo kiemo ir nuo Vilnios patalpos galuose būta 3 m pločio vartų. Patalpoje rasta sudegusių medinių grindų pėdsakų, pavienių XVII-XVIII a. puodų šukelių. Greičiausiai šioje patalpoje buvo laikomas parakas.

Aleksiejus Luchtanas

GYVENVIETĖS PRIE KERNAVĖS TYRINĖJIMAI 1983 M.

1983 metų rudenį, žvalgant Kernavės apylinkes, buvo išaiškinta nauja atvira geležies amžiaus gyvenvietė. Ji yra apie 400 m į PV nuo piliakalnių Neries pirmoje viršsalpinėje terasoje. Ariamame lauke buvo rasta per 60 kg įvairiausio dydžio gargažių, tit-

nago skelčių, akmeninio kirvelio pentis, grublėtos keramikos, taip pat pavienės brūkšniuotosios keramikos ir žiestų puodų šukių. Visi radiniai rasti apie 5 ha plote, kuris iš aplinkinių smėlingų laukų išsiskyrė tamsesne spalva. Norėdama nustatyti paminklo teritoriją ir chronologiją, išaiškinti kultūrinio sluoksnio sandarą bei numatyti tolimesnių tyrinėjimų perspektyvas, VVU Lietuvos TSR istorijos katedros ekspedicija, dirbusi jungtinės LTSR MAII ekspedicijos sudėtyje, atliko gyvenvietėje nedidelius žvalgomuosius tyrinėjimus. 1983 m. buvo iškasta kas 20 m iš R į V 11 šurfų. Bendras plotas - 60 m^2.

Tyrinėjimai parodė, kad kultūrinio sluoksnio storis svyruoja nuo 30 cm iki 1 m. Didesnėje gyvenvietės dalyje kultūrinis sluoksnis smarkiai apardytas, ariant laukus. Neišliko jis ir prie pat Neries, o sprendžiant iš ties ta vieta upės dugne randamų gyvulių kaulų ir keramikos, atrodo, kad kultūrinis sluoksnis buvo nuplautas pavasario potvynių metu.

Tyrinėjimai leido išskirti pagrindinius šios vietos apgyvendinimo momentus. Seniausias kultūrinis sluoksnis - tai rudas geležingas smėlis, esantis 50-100 cm gylyje nuo paviršiaus. Negausūs radiniai - titnago skeltės, gremžtukai, skalda - leidžia šį sluoksnį priskirti neolitui. Gerai išsiskyrė du pagrindiniai geležies amžiaus sluoksniai. Apatinis sluoksnis priklauso pirmiesiems m.e. amžiams. Jis geriau išliko tik centrinėje gyvenvietės dalyje. Jame rasta vėlyvosios brūkšniuotosios keramikos. Puodai buvo lipdyti iš blogos kokybės molio, su gausiomis grūsto granito priemaišomis. Puodų paviršius ryškiai ir gana giliai brūkšniuotas. Puodų būta briauninės formos, angos skersmuo - iki 22 cm, dugno - 10-12 cm. Šiame sluoksnyje surastas ir molinio svarelio, artimo Djakovo tipo svareliams, fragmentas. Jis pagamintas iš

tos pačios molio masės, kaip ir brūkšniuotoji keramika.

Viršutinis kultūrinis sluoksnis, nors ir apardytas, išliko beveik visoje ištirtoje gyvenvietės teritorijoje. Šiam sluoksniui priklauso gausi ir įvairi grublėtoji keramika. Aptikta daugiau kaip 300 puodų šukių, gulėjusių ištisais lizdais (šurfe Nr. 10, 40 cm gylyje). Sluoksnio apatinėje dalyje vyravo ankstyvoji pereinamojo laikotarpio (iš brūkšniuotosios į grublėtąją) keramika. Po puodų grublėtumu beveik visur pastebimas nežymus paviršiaus brūkšniavimas, o vidinė puodų pusė - brūkšniuota. Savo forma puodai dar kiek primena briaunuinę brūkšniuotąją keramiką. Visi puodai iš prastos kokybės molio, su stambiai grūsto granito priemaišomis. Viršutinėje sluoksnio dalyje vyravo vėlyvesnė ryškiai grublėta keramika, jau neturinti brūkšniavimo pėdsakų. Puodai stambūs, kibiro formos, angos skersmuo - nuo 22 iki 32 cm, dugno - iki 18 cm. Šiame sluoksnyje surasti 5 dvigubo, nupjauto kūgio formos moliniai verpstoliai bei 7 cm skersmens, apskritas, plokščias pasvaras iš kalkakmenio. Pasvaras ir du verpstoliai aptikti $0,5 m^2$ plotelyje tarp didžiulio, grublėtosios keramikos puodo šukių lizdo šurfe Nr. 10. Ypač įdomus 3,1 cm skersmens ir 1,6 cm aukščio verpstelis, kurio šoninės briaunos papuoštos įspaustų molyje taškučių eilėmis, o viršutinėje ir apatinėje plokštumoje pastebimas tinklą primenantis raštas. Visuose šurfuose šiame sluoksnyje surastos gargažės (iš viso 90 gabalų), o šurfe Nr. 2 būta apardytos krosnelės, iš kurios liko tik pado fragmentai. Be minėtų radinių, viršutiniame kultūriniame sluoksnyje rasta gyvulių kaulų, žuvų švynų ir ašakų.

Pačiame paviršiuje buvo rastos 7 žiestų puodų šukės, tačiau, atrodo, kad tai atsitiktiniai radiniai, ir ankstyvojo feodalizmo laikotarpyje šioje vietoje vargu jau begyventa.

Ligi šiol surinkti duomenys leidžia teigti, kad Kernavės gyvenvietė prie Neries įsikūrė pirmaisiais m.e. amžiais ir egzistavo iki VI-VII a. Darbai tik pradėti, ateityje tikslinga tęsti šios ardomos gyvenvietės tyrinėjimus, o nauji radiniai, supratama, leis ne tik tiksliau nusakyti gyvenvietės chronologiją, bet pilniau aptarti visą Kernavės archeologinių paminklų komplekso istoriją, nušviesti svarbius brūkšniuotosios ir grublėtosios keramikos raidos etapus.

Apie 200 m į R nuo aptartosios gyvenvietės, už pušyno, prie pat Neries, ariamame lauke aptikta akmens amžiaus gyvenvietės liekanų. Titnago skaldytiniai, skeltės, gremžtukai, skobteliai, grąžtelis, ovalinis kirvelis ir kiti radiniai turėtų priklausyti mezolitui ir neolitui.

Algimantas Merkevičius

AKNYSTĖLĖS PILIAKALNIO TYRINĖJIMAI

Aknystėlės piliakalnis yra 10 km į ŠV nuo Utenos , P Aknystėlio ežero kranto kalvoje. Piliakalnį iš Š ir ŠR supa ežeras, R pusėje pelkėta dauba, P-PV piliakalnio papėde eina siaurojo geležinkelio Utena-Anykščiai pylimas, už kurio yra pievos, dirbami laukai. ŠV pusėje piliakalnio kalva siaurėja, žemėja ir pereina į ilgą ožnugarį, kurį nukerta geležinkelis.

Aikštelė ištęsto ovalo formos, siaurėjanti ir žemėjanti iš PR į ŠV pusę. Šia kryptimi ji yra 36 m ilgio. Iš šono piliakalnio aikštelė atrodo įdubusi, nes ŠV krašte yra 1 m aukščio, 7 m ilgio ir 6 m pločio pakilimas, tarsi pylimas. Šiame gale aikštelė yra 19-20 m pločio, o PR krašte - 25 m. Aukščiausias ir geriausiai išlikęs yra ŠR piliakalnio šlaitas nuo ežero pusės. Jis turi 10 m